

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-1

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce

Mušov, „Na pískách“. Fragment lučkovité spony s pravoúhlu destičkou
a knoflíky (obr. 3, str. 146).

Cover Photography

Mušov, “Na pískách”. Fragment of the square-headed bow brooch decorated
with knobs (Fig. 3, Pg. 146).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Resumé

Holasovice (Opava District), Opavská Street. Linear Pottery culture. Rescue excavation.

KLENTNICE (OKR. BŘECLAV)

„Stará hora“. MMK Ic. Sídliště. Povrchová prospekce. Uložení nálezů: Regionální muzeum v Mikulově, př. č. 41/2018.

Lokalizace: X=-598742 Y=-1201229

V květnu 2018 upozornil prof. J. Svoboda spoluautora textu (FT) na výskyt lengyelské keramiky v poloze „Stará hora“. Ta se objevila na povrchu po provedení hluboké orby, která předcházela založení vinohradu. Předmětná lokalita se nachází v jihovýchodním cípu katastru obce Klentnice. Plochu, na kterou byly povrchové sběry zaměřeny, lokalizujeme především mezi kóty Stará hora (350,8) a bezejmennou kótou 351,5 a dále na severozápadním svahu těchto kót. V širším smyslu lengyelskému sídlišti odpovídají i pomístní názvy „Hladové“ a „Pole drvoštěpů“. Trať „U lesa“, která představuje nejvýchodnější část klentnického katastru, nemohla být v dané sezóně zkoumána, neboť byla pokryta vegetací, vzhledem k náhornímu rovinatému terénu i zde osídlení lze předpokládat.

Z fenomenologického hlediska se jedná o výšinou velmi impresivní lokalitu s výhledem na Stolovou horu, další části Pálavy i širší krajinu jižní Moravy, Dolního Rakouska a severního Záhoří včetně Malých Karpat. Díky povrchovému sběru, který provedlo Regionální muzeum v Mikulově, byl získán velký soubor keramiky a štípané industrie, ojediněle se podařilo najít i fragmenty broušených nástrojů. Většina artefaktů byla nacházena přímo na místě rozoraných archeologických objektů, což umožnilo brát v potaz i fragmenty zvířecích kostí.

Soubor keramiky je relativně málo fragmentární, zejména ve srovnání s keramikou nacházenou na opakovaně oraných polích. Typologicky odpovídá obvyklému složení lengyelských nádob, které zahrnují hrnce, hrncovité nádoby, mísy, mísy na nožce, tenkostěnné pohárky a keramické naběračky. Většina keramiky je zdobená pouze výčnělky, případně důlkovanými a přesekávanými okraji nádob. Malba se ojediněle vyskytla na několika fragmentech z jemné plavené hmoty se zastoupením červené, žluté i bílé barvy. Ojediněle byl nalezen i fragment antropomorfní plastiky. Z hlediska keramické typologie lze tento soubor chápat jako skupinu Ic, podobně jako většinu lengyelských lokalit na Pálavě.

Z broušené kamenné industrie byly nalezeny tři fragmenty artefaktů a dále jeden importovaný amorfní blok suroviny. V jednom případě se jedná o tylovou partii sekeromlatu vyrobeného z amfibolického dioritu typu Rokle ($MS = 0,43 \times 10^{-3}$ SI), dále dva fragmenty tenkých nástrojů z metabazitu typu Želešice ($MS = 9,6$ a $5,6 \times 10^{-3}$ SI). Mimo broušené nástroje byl nalezen i neopracovaný kus metadioritu ($MS = 0,27 \times 10^{-3}$ SI), který se vyskytuje zejména v jihozápadní části okresu Brno-venkov.

Soubor štípané industrie čítá celkem 76 kusů, přičemž mimo to byl dále nalezen drobný otloukač z medově hnědého křídového spongolitu a úštěp z valounu křemene okrové barvy, který může být spíše odštěpkem z otloukače než standardním produktem štípané industrie.

Z hlediska použitých surovin (Tab. 1) v souboru výrazně dominuje rohovec typu Krumlovský les (obě variety dohromady tvoří 70 %), přičemž varieta II značně převažuje. Tato varieta je zároveň jedinou surovinou, u které zde máme doklady téměř celého výrobního procesu, kdy jsou zde zastoupena dvě vytěžená jádra, čepele a úštěpy (včetně kortikálních) až po nástroje. Dále jsou zde přítomny v malém množství regionálně dostupné suroviny jako křemičité zvětraliny serpentinitu (KZS, v jednom případě zvýšená $MS 0,03 \times 10^{-3}$ SI), rohovec typu Stránská skála (SS), a obecná kategorie moravských jurských rohovců. Raritou celého souboru je přítomnost jádra zhotoveného nejspíše z rohovce typu Troubky-Zdislavice (T-Z), což je surovina, která se v neolitických souborech štípané industrie prakticky nevyskytuje. Suroviny ze vzdálených zdrojů pak reprezentují silicity glacienních sedimentů (1+1? ks), silicity krakovsko-česstochovské jury a čokoládový silicit (1+1? ks).

Typologie nástrojů je poměrně homogenní, výrazně zde dominují škrabadla (KL II 6 ×, KL I 1 ×, SGS 1 ×), ve třech případech se vyskytly trapézy (KL II, SGS), přičemž v jednom případě se jednalo o dlouhý trapéz (KZS). Fragment čepele z čokoládového silicitu má zhotovenou laterální retuš. Srpový lesk se vyskytl na třech čepelích zároveň s laterálním opotřebením (2 × KL II, 1 × KL I) a jednou nepřilíh výrazně na špici trapézu vyrobeného z trapézu vyrobeného z KZS. Vztah surovin a produkčního řetězce je vyjádřen v tabulce 1.

Tato práce vznikla v rámci projektu „Způsob života jako nevědomá forma identity v neolitu“, podpořeného Grantovou agenturou České republiky, číslo projektu: 19-16304S.

Antonín Přichystal, František Trampota

Resumé

Klentnice (Břeclav District), “Stará hora”. Discovery of a Lengyel site after subsoil ploughing. One potsherd refers to early Culture Funnel Beaker.

	předjádra	jádra	ústěpy	čepele	nástroje	SUM	%
rohovec typu Krumlovský les I	1		4	2	1	8	10,5
rohovec typu Krumlovský les II		2	23	11	7	43	56,6
rohovec typu Krumlovský les – přepálený			2			2	2,6
moravský jurský rohovec			1	1		2	2,6
rohovec typu Stránská skála			1			1	1,3
křemičité zvětraliny serpentinitu			2	2	1	5	6,6
silicít krakovsko-čenstochovské jury			5			5	6,6
silicity glacigenních sedimentů					2	2	2,6
čokoládový silicít			1		1	2	2,6
rohovec typu Troubky-Zdislavice		1				1	1,3
přepálené			4			4	5,3
neurčené			1			1	1,3
SUM	1	3	44	16	12	76	100

Tab. 1. Klentnice – „Stará hora“ (okr. Břeclav). Kontingenční tabulka vyjadřuje vztah surovin a produkčního řetězce.
 Tab. 1. Klentnice – „Stará hora“ (Břeclav District). Pivot table expresses the relationship between raw materials and chaîne opératoire.

KUŘIM (OKR. BRNO-VENKOV)

Ulice Knínická. LnK, MMK. Sídliště, kulturní vrstva. Záchranný výzkum.

Lokalizace: S-JTSK - 1149098.30:603203.36, 1149067.08:603111.29, 1149219.21:603122.93 a 1149243.29:603200.72.

V listopadu roku 2018 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum na pozemcích přiléhajících z jižní strany k východnímu konci ulice Knínická v souvislosti s výstavbou nové průmyslové haly.

V severozápadní části skryté plochy, kde terén vystupoval z inundace potoka Kuřimka, bylo zaznamenáno 71 zahloubených archeologických objektů, které představují pokračování známé polykulturní lokality (naposledy Přichystal 2018a, 2018b). Nejstarší doklady osídlení náležely kulturám s lineární keramikou a s moravskou malovanou keramikou. Jednalo se jen o jednotlivé sídlištní jámy a útržky nepřilíš bohaté kulturní vrstvy, dosahující místy ovšem poměrně značné mocnosti.

Michal Přichystal

Literatura

Přichystal, M. 2018a: Kuřim (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 59(1), 129, 193–194.

Přichystal, M. 2018b: Kuřim (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 59(2), 251.

Resumé

Kuřim (Bez. Brno-venkov), Knínická Straže. LBK, MBK. Siedlung, Kulturschicht. Rettungsgrabung.

LIPŮVKA (OKR. BLANSKO)

„Nad cihelnou“. LnK, MMK? Sídliště, kulturní vrstva. Záchranný výzkum.

Lokalizace: S-JTSK - 1144677.78:599896.10, 1144707.01:599861.97, 1144794.72:599953.91, 1144834.54:599929.57, 1144841.82:599874.80 a 1144879.05:599640.88.

V průběhu celého roku 2018 pokračovali pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., v záchranných archeologických výzkumem ve střední části trati „Nad cihelnou“, jež byly vyvolány postupnou výstavbou rodinných domů a s nimi souvisejících přípojek inženýrských sítí (srov. Přichystal 2018). Nově bylo dokumentováno porušení dalších 55 zahloubených sídlištních objektů, které je možné na základě získaného materiálu opět datovat do kultury s lineární keramikou (obr. 6).

Přes východní polovinu tratě „Nad cihelnou“ bylo navíc budováno napojení splaškové kanalizace do stávající čerpací stanice odpadních vod, situované při hranici s katastrálním územím Svinošice. Díky tomu se podařilo vymezit jihovýchodní okraj výše zmíněné osady kultury s lineární keramikou. Ve východním úseku liniového výkopu, zasahujícím do terénní sníženiny okolo pravého bezejmenného přítoku Kuřimky,